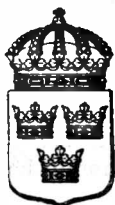

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 8

ANDRA KAMMAREN

1965

16—19 februari

Debatter m. m.

Tisdagen den 16 februari

	Sid.
Svar på frågor av:	
herr Nilsson i Bästekille ang. kompensation för penningssparande..	3
herr Hamrin i Jönköping ang. påföljd för den som på offentlig plats bjuder minderårig på alkoholdrycker.....	4
herr Nilsson i Bästekille ang. bostadsbyggnadskvoten för Kristian- stads län.....	4
herr Jansson ang. obligatorisk bostadsförmedling inom storstock- holmsområdet.....	6
Svar på interpellation av herr Hamrin i Kalmar ang. ändring av gällande ordning vid försäljning av kronans mark till kommun....	6
Interpellationer av:	
herr Göransson ang. underhållet av teleutrustningar m. m.	10
herr Ullsten ang. straffbarheten i Sverige för utomlands företagna handlingar.....	12
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Jonsson ang. förenkling av deklarationsförfarandet för folk- pensionärer.....	13
herr Holmberg ang. anläggningen av en mellanriksväg västerut från Kiruna.....	13
herr Wiklund ang. begärd översyn av familjerådgivningen inklusive verksamheten för hjälp till kvinnor i abortsituation.....	13

Onsdagen den 17 februari

Vissa ändringar i grundlagarna.....	14
Skattefrihet för ersättning till offer för nationalsocialistisk förföljelse	18

	Sid.
Interpellationer av:	
herr Eriksson i Bäckmora ang. undantag från den allmänna varus-	
skatten för begagnade traktorer.....	19
herr Franzén i Träkumla ang. hamnförhållandena på Gotland.....	19
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Andersson i Örebro ang. personalförstärkning å länsstyrelsernas	
varuskattekontor	20
herr From ang. tidpunkten för delgivning av inkallelse till första	
värnpliktsjänstgöring	20

Fredagen den 19 februari

Interpellation av fru Löfqvist ang. åtgärder för att åstadkomma ett	
effektivt träskydd	21

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 17 februari

<i>Konstitutionsutskottets</i> memorial nr 1, ang. vissa vilande förslag till	
ändringar i grundlagarna.....	14
— utlåtande nr 2, ang. antalet riksdagens ombudsmän och deras	
ämbets titlar.....	18
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 16, ang. fråga om befrielse från ersättnings-	
skyldighet till kronan.....	18
— nr 17, ang. livränta till vissa personer.....	18
— nr 18, ang. frågor om befrielse från ersättnings skyldighet till	
kronan m. m.....	18
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 1, ang. det promilletal, varmed	
skogsvårdsavgiften för år 1965 skall utgå.....	18
— nr 2, ang. förordning om skattefrihet för ersättning till offer för na-	
tionalsocialistisk förföljelse	18
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. granskning av riksdagsbiblio-	
tekets styrelse och förvaltning.....	18
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. utgifter å tilläggsstat II (jord-	
bruksärenden)	19
— nr 3, ang. försäljning av viss kronan tillhörig mark m. m.	19

Tisdagen den 16 februari

Kl. 15.30

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Svar på fråga ang. kompensation för penningsparande

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Bästekille har frågat huruvida jag har för avsikt att framlägga förslag för att öka penningsparandet. Som svar får jag meddela att jag inte har för avsikt att framlägga några förslag utöver dem som redan anmälts i propositionsförteckningen till innevarande års riksdag. Det problem som frågeställaren aktualiserat är där icke upptaget.

Vidare anförde

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för att han har svarat på frågan, men jag må i samma ögonblick tillägga, att jag inte är nöjd med svaret på den fråga jag ställde. Jag hade väntat mig något annat.

Att jag tog upp denna fråga berodde till stor del på att jag i tidningarna läste det tal som finansministern hade hållit i Göteborg, där han hade propagerat för ökat penningsparande. Det tycker jag var riktigt gjort av finansministern. Det är behövt med sparande över hela linjen. Det enskilda sparandet måste öka. Men jag trodde också att finansministern var beredd att hjälpa till med en ökad kompensation för detta. Småspararna tycker jag

efter alla dessa år behöver någon form av uppmuntran. Det är dock så — vilket finansministern väl känner till — att småspararna under årens lopp har fått ringa eller mycket ringa ersättning för sitt sparande.

Jag hade för min del tänkt mig att svaret skulle innehålla bl. a. att finansministern var beredd att höja det belopp på 800 kronor, som i dag får avdragas från ränteinkomsten, exempelvis till 1 000 kronor. Det hade åtminstone visat god vilja, och det hade varit värdefullt. Jag tror att det också skulle ha varit till nytta för de hundratusentals människor som har ett litet spar-kapital och som nog gärna någon gång skulle vilja ha någon uppmuntran för sitt sparande.

Inflationen har berövat spararna mycket, det vet vi alla. Det går inte att bortförklara ens om vi är aldrig så skickliga. Nu vill jag ställa frågan: Om vi i fortsättningen skall få prishöjningar varje år, skall man då även finna sig i att småspararna inte bara förlorar sin ränteinkomst utan även viss del av sitt sparade kapital? I så fall är vi, herr finansminister, ute på en synnerligen felaktig och mycket farlig väg. Vi vet alltför väl att vi måste ha ett ökat penningsparande. Samhället behöver oerhörda mängder av kapital — det kan man gott säga — som skall investeras på olika områden. Vill vi ha fram detta kapital, måste vi också se till att vissa åtgärder vidtas i form av ökad kompensation för sparviljan.

Jag skulle vilja vädja till finansministern, som jag tycker många gånger är en resolut karl och som verkligen kan göra insatser, att han tar sig samman och ser till att vi en gång skall

Svar på fråga ang. påföljd för den som på offentlig plats bjuder minderårig på alkoholdrycker — Svar på fråga ang. bostadsbyggnadskvoten för Kristianstads län

kunna säga att även på detta område gjorde finansministern en insats: han såg till att småspararna i Sverige fick någon form av ersättning för sin vilja att hjälpa till.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2

Svar på fråga ang. påföljd för den som på offentlig plats bjuder minderårig på alkoholdrycker

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Hamrin i Jönköping har frågat mig om jag är i tillfälle att lämna upplysning om när riksdagen kan emotse förslag rörande påföljd för den som på offentlig plats eller under liknande förhållanden bjuder minderåriga på alkoholdrycker, i vilken fråga riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 april 1964 anhöll om skyndsamt utredning och förslag.

Frågan om vidtagande av åtgärder mot den som bjuder ungdom på alkoholhaltiga drycker är för närvarande under utredning inom finansdepartementet. Spörsmålet rymmer emellertid flera svårlösta problem, och jag kan inte uttala mig om när förslag i ämnet kan föreläggas riksdagen.

Vidare anförde

Herr HAMRIN i Jönköping (fp):

Herr talman! Jag är naturligtvis herr statsrådet tack skyldig för att min fråga tagits upp till besvarande här i dag. Jag kan ju också säga att jag i stort sett är tillfredsställd med det substantiella innehållet i svaret. Emellertid vill jag understryka att vad riksdagen begärde var en *skyndsamt* utredning med förslag. Jag hoppas att det alltså inte skall be-

höva dröja alltför länge, innan det på riksdagens bord ligger ett sådant förslag. Jag tycker mig möjligen i statsrådet svar skönja något uttryck för pessimism. Det talas om att problemet är svårlöst. Jag föreställer mig dock att statsrådet varit med om att lösa många intrikata problem som varit betydligt svårare än detta.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. bostadsbyggnadskvoten för Kristianstads län

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Bästekille har frågat om chefen för inrikesdepartementet vill medverka till att en ökad bostadskvot tilldelas Kristianstads län.

Som svar vill jag meddela att bostads-länemedlens fördelning på de olika länen ankommer på bostadsstyrelsen. Regeringens allmänna syn på fördelningsfrågan har tillkännagivits genom uttalande av inrikesministern i statsverkspropositionen. Jag vill i detta sammanhang erinra om det i statsverkspropositionen gjorda uttalandet att ramen för bostadslångivningen kommer att utvidgas, om utvecklingen av samhällsekonomi och arbetsmarknad gör detta möjligt.

Vidare anförde:

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Palme för att han har lämnat svar på den fråga jag ställt angående en ökad bostadsbyggnadskvot för Kristianstads län.

Herr statsrådet meddelade i sitt svar att det är bostadsstyrelsen som har med

Svar på fråga ang. bostadsbyggnadskvoten för Kristianstads län

denna fråga att göra. Ja, jag vet mycket väl att det är bostadsstyrelsen, men jag har den bestämda uppfattningen att även regeringen har en trasa med i byken och har någonting att säga till om när det gäller denna sak. Jag tror inte att vi utan vidare bör placera regeringen vid sidan om, såsom varande endast en välvillig iakttagare, utan jag anser att regeringen har ett ansvar även i denna sak.

Sedan vill jag säga till herr statsrådet Palme, att vi i detta län — mitt hemlän — tidigare har brottats med samma problem. Länet har varit ett avfolkningslän, men vi har lyckats bryta denna trend och fått utvecklingen att gå i positiv riktning i stället. I detta läge har vi fått veta, att när det nu börjar arta sig för länet, då skall det inte vara möjligt att skaffa bostäder för de människor som vill ha sitt arbete förlagt inom länet! Detta är naturligtvis inte särskilt uppmuntrande.

Den 16 januari i år hade landshövdingen kallat in en mängd förtroendemän — alla länets riksdagsmän och alla sina avdelningschefer — för att dryfta frågan. Man fann då inte på något enda håll annat än att man var bekymrad för utvecklingen. Här har vi på olika områden försökt att göra vad på oss ankommer och så möts vi av detta nedslående meddelande. Här söker sig företaget över från den västra kanten till den östra. Det finns möjlighet att där etablera företag, visserligen små men i alla fall företag som kan blomstra och där människor vill ha sysselsättning. Men så kommer nästa fråga: Finns det bostäder för dem? »Vi skall göra vad vi kan för att skaffa bostäder», säger länsmyndigheterna, och vi som är kommunala förtroendemän ute i bygderna lovar också att göra så gott vi kan. När vi har kommit överens om detta säger man emellertid i Stockholm: »Nu skall ni få mycket färre bostäder än vad ni haft tidigare». Detta är helt enkelt sabotage mot allt vad vi har försökt göra där

ner. Vi är inte ensamma om att råka ut för dessa förhållanden, det vet jag; de förekommer även i andra län; men skall vi försöka få någon rätsida på de län som vill få det bättre måste vi försöka ställa saker till rätta på ett annat sätt än som görs i dag.

I sista meningen av svaret står att statsrådet än en gång vill understryka att därest förhållandena medger kanske vi kan få det litet bättre i länen genom att ramen för bostadslångivningen utvidgas. Herr statsråd! Var snäll och kom ihåg Kristianstads län den gången! Vi har en storstadsregion redan nu och där trängs man tillräckligt. Låt någon människa finnas kvar där nere och kunna leva som en människa — det gör man snart inte i storstäderna! Men vi vill ha det gjort *nu*; vi har inte tid att vänta!

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Nilsson i Bästekille att hela frågan om bostäderna, bostadskvotens fördelning och därmed även problemen i Kristianstads och andra län kommer att bli föremål för en utförlig behandling här i kammaren i samband med bostadsdebatten. Då har ju också företrädare för herr Nilssons parti möjlighet att kräva en ökning av bostadsbyggandet, om det är detta de önskar.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr statsråd! Vi har i Kristianstads län inte tid att vänta utan vill ha besked så snabbt som möjligt. Detta är inte någonting som jag själv har funderat ut, utan alla i ansvarig ställning där nere anser att det är nödvändigt. Därför vill jag än en gång understryka nödvändigheten av att vi får det litet bättre. Om vi inte kan få alla 740 lägenheter som ni har berövat oss, så kan vi väl åtminstone få *någoting* tillbaka, tycker jag.

Härmed var överläggningen slutad.

Svar på interpellation ang. ändring av gällande ordning vid försäljning av kronans mark till kommun

§ 4

Svar på fråga ang. obligatorisk bostadsförmedling inom storstockholmsområdet

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet **PALME**, som yttrade:

Herr talman! Herr Axel Jansson har frågat chefen för inrikesdepartementet om upplysning kan lämnas när den till bostadsförmedlingsutredningen med för tur överlämnade frågan om möjligheterna till obligatorisk bostadsförmedling inom storstockholmsområdet kan förväntas bli färdigutredd och resultatet därav framlagt.

Enligt vad utredningens ordförande upplyst har arbetet med den av herr Jansson åsyftade delen av utredningsarbetet forcerats. Det är min förhoppning att ett resultat skall föreligga inom några månader. Någon bestämd tidpunkt för avlämnande av förslag i ämnet kan dock inte anges i dag.

Vidare anförde

Herr **JANSSON** (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min enkla fråga.

Han säger att det är hans förhoppning att resultatet skall föreligga om några månader, och då finner jag ingen anledning till någon annan kommentar till detta än att jag ansluter mig till den förhoppningen. Om den eventuellt skulle grusas, så ber jag att få återkomma i ärendet.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Justerades protokollen för den 9 och den 10 innevarande februari.

§ 6

Svar på interpellation ang. ändring av gällande ordning vid försäljning av kronans mark till kommun

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**, som yttrade:

Herr talman! Herr Hamrin i Kalmar har frågat, om jag vill medverka till en sådan ändring av gällande ordning vid försäljning av kronans mark till kommun att fastställd detaljplan inte behöver föreligga vid markens försäljning.

Till svar vill jag meddela att krav på detaljplan, som fastställts på sätt byggnadslagen föreskriver, inte uppställs för försäljning till kommun av kronomark under domänstyrelsens förvaltning. Däremot anser sig styrelsen för försäljningsärendenas handläggning i regel behöva ha tillgång till detaljplan som behandlats av kommunal instans. En sådan plan har nämligen visat sig underlätta inte endast markens värdering utan även bedömningen av kommunens aktuella behov av marken.

Jag vill erinra om att frågan om riktlinjer för överlåtelse av statlig mark till kommun, jämte andra markpolitiska frågor, berörts i ett år 1963 av statsutskottet avgivet utlåtande som godkänts av riksdagen. Utskottet förutsatte att vissa i utlåtandet behandlade förhållanden skulle beaktas vid en blivande översyn av ifrågavarande riktlinjer. Frågan har därefter hänvisats till markpolitiska utredningen. I avvaktan på resultatet av utredningens arbete är jag inte beredd att vidta av herr Hamrin åsyftad åtgärd.

Vidare anförde:

Herr **HAMRIN** i Kalmar (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret.

Kommunernas bekymmer när det gäller markfrågorna är ju alltför välkända för att jag skall behöva gå närmare in på dem. Det finns inte mindre än tre olika kommittéer som sysslar med dessa frågor för närvarande: vi har markpolitiska utredningen, vi har markvär-

Svar på interpellation ang. ändring av gällande ordning vid försäljning av kronans mark till kommun

dekommittén och vi har expropriationsutredningen. Samtliga tre grupper sysslar med just frågorna om den aktiva kommunala markpolitiken och markvärdestegringen.

Att jag frågade jordbruksministern hur staten i detta fall förfar, då kommunerna önskar förvärva mark, hänger samman med att man i detta fall, enligt vad jag kan förstå, förfar på ett annat sätt än vad den enskilde gör då kommunen förvärvar mark i enskild ägo.

Vad är det som händer när kommunen begär att få förvärva mark från kronan? Jo, enligt svaret — och detta är bakgrunden till min fråga — är det på det sättet, att kronan begär att kommunerna skall visa en detaljplan.

I interpellationen utgick jag från att det behövdes en *fastställd* detaljplan. Enligt svaret nöjer man sig emellertid med en *upprättad* detaljplan. Skillnaden är ju ganska härfin.

Varför begär kronan att man skall visa en detaljplan över området? Enligt svaret är det, vilket jag visste förut, av två skäl, nämligen att det är så mycket lättare att värdera marken och att kommunen skall visa att det föreligger ett aktuellt behov för kommunen att förvärva marken. Att det är lättare att värdera marken kan man uttrycka på ett annat sätt. Man kan säga att det är lättare för säljaren att tillgodogöra sig den markvärdestegring som alltid uppkommer, om det visas att marken skall användas på ett visst sätt enligt en fastställd eller upprättad detaljplan.

Enligt min mening bör, om man nu ålägger kommunerna att föra en aktiv markpolitik och om man anser att man skall försöka få kontroll över den s. k. oförtjänta markvärdestegringen, detta gälla inte bara den enskilde utan också staten. Jag brukar säga i olika sammanhang att staten bör föregå med gott exempel i olika avseenden.

Vad är det jordbruksministern åberopar i sitt svar i denna fråga? Han har bl. a. åberopat ett utskottsutlåtande,

statsutskottets utlåtande nr 42 1963, och det tycker jag är ganska belysande för dessa saker. Där säger utskottet med anledning av en motion rörande statens försäljningar till kommunerna bl. a.: »Av särskild vikt synes vara att markresurser i tillräcklig omfattning och i god tid ställes till förfogande. Det förefaller tydligt, att den förda markpolitiken på många håll inte har varit tillräckligt framgångsrik i detta avseende. Skälen härtill är flera. Det torde här räcka med att peka på att kommunernas markförvärv ofta måste äga rum under former, som medför en betydande tidsutdräkt, och att anskaffningen av erforderliga krediter i många fall berett kommunerna svårigheter.» Sedan heter det: »Med hänsyn till vikten av att kommunerna för en aktiv markpolitik bör därjämte övervägas, om inte statsmakterna i någon form bör stimulera kommunerna till önskvärda insatser.» Vidare säger utskottet: »Det förefaller självklart, att staten inte genom prissättningen vid marköverlåtelser till kommunerna bör medverka till att den på orten utbildade markprinsnivån stiger.» I fortsättningen säger utskottet bl. a.: »Det synes emellertid ligga i klarhetens intresse att direktiven till de markförvaltande myndigheterna ges en avfattning som bättre än f. n. överensstämmer med nämnda praxis.» — Det är den praxis som innebär att kommunerna skall tillerkännas faktisk förtur framför andra köpare att förvärva statlig mark. — »Utskottet anser sig kunna förutsätta att detta önskemål beaktas i en blivande översyn av nämnda direktiv.» Det är fråga om direktiven för den kommitté som enligt utskottets förslag skulle tillsättas, vilket även blev riksdagens beslut. Den kommitté som tillsattes med anledning av riksdagens beslut är den markpolitiska utredningen. Det står också i svaret att frågan därefter hänvisats till markpolitiska utredningen.

Denna utredning har avgivit sitt första

Svar på interpellation ang. ändring av gällande ordning vid försäljning av kronans mark till kommun

delbetänkande, »Kommunal markpolitik». I det betänkandet finns på sid. 40 under rubriken »Riktlinjer för kommunal markpolitik» en underrubrik som är ganska talande: »Kommunen bör köpa mark.» Där står följande: »Markförvärven måste ligga långt före byggnadet i tiden. Detaljplanering och byggnadsprojektering tar 3—4 år. Förvärven bör vara helt genomförda innan detaljplaneringen påbörjas. Förhandlingar om förvärven kan ta lång tid, och ibland måste expropriation tillgripas. Förhandlingar om markförvärv måste därför från dessa synpunkter påbörjas senast 6—7 år före den beräknade byggstarten. Dessutom bör beaktas att ändringar i utbyggnadsplanerna av olika orsaker — t. ex. snabbare ökning i efterfrågan än beräknats, ändrad lokalisering av bebyggelsen på grund av vägfrågor och annat — ej sällan aktualiseras under planeringsprocessens gång. På grund av dylika omständigheter måste tids-schemat för planläggningsarbetet ha en betydande flexibilitet. Tidsperspektivet för markförvärv bör därför vara ca 10 år.»

Sedan fortsätter utredningen med ett resonemang som går ut på att kommunerna skall förvärva mark i god tid för att kunna successivt detaljplanlägga. Man säger att det inte bara skall gälla den enskilde utan även statens markpolitik. Här har alltså den utredning statsrådet åberopar klart sagt ifrån och påpekat behovet av en aktiv kommunal markpolitik.

För närvarande finns det en reserv för tre å fyra år, vilket är klart otillräckligt, säger utredningen. Det är jag fullt på det klara med. Utredningen säger vidare som jag nyss läste upp, att en tioårsreserv bör vara rimlig och riktig. Utredningen säger även att planeringen bör ske successivt. Motivet härför är självklart också att man inte skall få planer som inte är å jour med tiden.

Även om man här alltså har ett delbetänkande och kommittén inte avgivit sitt slutbetänkande är väl kommitténs ställningstagande ganska klart. Jag tror därför inte att det är relevant i sammanhanget att i svaret åberopas att man avvaktar resultatet av utredningens arbete. Jag tycker över huvud taget inte att det i en sådan här fråga, vars lösning på denna punkt förefaller vara alldeles klar, skall behövas ytterligare utredning, utan oavsett resultatet av markpolitiska utredningens arbete skulle man kunna införa den praxis att kommunerna bör kunna förvärva mark utan att visa upprättade detaljplaner. Därmed har jag inte sagt att kommunerna bara skall behöva påstå att de behöver köpa det och det markområdet från kronan. Kommunerna bör genom en översiktlig planläggning eller genom en grundlig översyn av markförhållandena göra klart för sig vilka områden som det är angeläget att förvärva.

Vilken politik som skall föras från kommunalt håll sammanhänger också med kreditmöjligheterna. Varken skälet att det är lättare att värdera — underförstått att markvärdestegringen bör tillkomma det allmänna i form av staten — eller skälet att behovet skall styrkas för det statliga organ som säljer tycker jag för min del är bärande. Man bör kunna införa en annan praxis på detta område.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Herr Hamrin i Kalmar talade om hur kommunerna bör handha en fråga och hur staten bör kunna vara generös med att tillmötesgå kommunerna. Jag kan gärna hålla med honom i denna allmänna deklARATION. Men även med den utgångspunkten hamnar man i situationer där man har delade meningar om vad som är skäligt. Även om man sålunda utgår från att man skall taga

Svar på interpellation ang. ändring av gällande ordning vid försäljning av kronans mark till kommun

hänsyn till varandra kan man vid bedömningen komma till olika resultat.

Visst kan man dra paralleller med den enskilde markägaren som säljer till kommunen. Han kräver kanske inte att kommunen skall redovisa långtgående planer för hur marken skall användas. Men han har dock möjlighet att neka att sälja och kan få sin sak prövad vid expropriationsdomstol. Därvid får han också fastställt vilket värde marken kan tänkas få för kommunen. Vi har inte expropriationsförfarande beträffande mark som tillhör staten. Därför föreställer jag mig att detta tillvägagångssätt, att man från statens sida vill avvakta besked beträffande markens användning, är en viss kompensation här för.

Domänverket vill alltså ha vetskap om vad marken skall användas till. Det har tyvärr inträffat att kommunerna köpt mark och sagt att den skulle användas för visst ändamål, t. ex. för en park. Domänverket har då accepterat ett lägre pris för att efteråt finna att marken tagits i anspråk för något helt annat. Om man hade haft vetskap här om hade priset blivit annorlunda.

Även om man har de bästa föresatser kan det alltså inträffa konflikter. Därför tror jag att den ordning som hittills tillämpats inte varit alltför besvärande. Kommunen kan alltid räkna med att om det finns kronomark står den till förfogande för kommunen när tiden är mogen, om inte staten har intresse av att bebygga den marken.

Som jag framhållit bör vi emellertid invänta utredningen, som tar upp hela frågan om kommunernas möjligheter till förvärv av mark. Därefter finns det kanske anledning att återkomma till ytterligare diskussion.

Herr HAMRIN i Kalmar (fp):

Herr talman! Visst kan det vara förargligt att markanvändningen blir en annan än kronan tänkt sig när kommu-

nen köpt mark från kronan. Men detta är kanske just vad den enskilde i de allra flesta fall råkar ut för. Jag säger än en gång att det är just här man kommer in på den mycket svåra frågan om hur man skall komma till rätta med den oförtjänta markvärdestegringen och vem som skall dra fördel av den. Kommunen svarar för planering och, i stort sett, för bostadsbyggande — även om huvudmannaskapet kanske ligger på riksplanet — och bör då ha den fördelen att den får mark till ett hyggligt pris för att sedan kunna göra den planläggning och de investeringar i form av ledningar och vägar som det är kommunens skyldighet att göra.

Denna fråga blir alltmer aktuell och alltmer svårlöst på grund av den linje som staten förfäktar. Denna blir alltmer ohållbar på grund av de större och större områden som kommunerna vill förvärva för fritidsändamål. Det går att lösa frågan när det rör sig om ett utökat samhällsbyggande i en tätort, framför allt då det gäller sanering av en tätort, eftersom man då vet att det föreligger en plan över området, även om man inte förrän detaljplanen är klar vet vilket byggnadssätt det blir fråga om.

Men när man kommer in på fritidsfrågorna — som jag hoppas att kommunerna skall bli alltmer intresserade av eftersom en stor del av intentionerna säkerligen annars inte kan genomföras — kommer saken i ett helt annat läge. Då fordras det nämligen att det finns en upprättad detaljplan för en fastighet, som kommunen rent allmänt anser bör begagnas för kulturellt eller socialt ändamål, för naturvård, turism, bad och dylikt. Det tycker jag är ganska hårt. Jag tycker att detta inte heller är nödvändigt, ty den markvärdestegring, som en fastighet i så fall undergår, bör enligt min mening kommunen lika väl som staten kunna göra anspråk på.

Det är väl över huvud taget litet svårt att komma till rätta med dessa problem,

Interpellation ang. underhållet av teleutrustningar m. m.

om inte staten — som jag nyss sade — visar god vilja och gott föredöme, ty annars blir det nog svårt att få den enskilde att förstå att han bör göra det.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Jag ser kanske något anorlunda på frågan om den oförtjänta markvärdestegringen än vad herr Hamrin i Kalmar gör. För mig är det ganska likgiltigt, om denna värdestegring kommer staten eller den enskilda kommunen till godo. För herr Hamrin kan det väl vara anledning att glädja sig över att staten tillgodogör sig den lika väl som det för herr Hamrin kan vara anledning att glädja sig över om Kalmar stad gör en lyckad affär och på det sättet kan sägas bli delaktig av den oförtjänta markvärdestegringen.

Nu uppkommer ju, som vi vet, den oförtjänta markvärdestegringen på grund av insatser, som kommunerna gör, och ofta på grund av insatser som staten medverkat till i någon form, antingen genom bidrag till kommunerna eller också genom statlig verksamhet. Vi är väl därför alla överens om att både staten och kommunerna bidrar till att skapa underlaget för värdestegringen. För mig är det därför mera likgiltigt, om det är kommunen eller staten som får del därav. Däremot tycker jag att det är mera motbjudande att enskilda människor, som inte på något sätt har medverkat i utvecklingen, kan komma in mycket stora vinster.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den å bordet vilande motionen nr 750.

§ 8

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets memorial och utlåtanden

nr 1 och 2, statsutskottets utlåtanden nr 16—18, bevillningsutskottets betänkanden nr 1 och 2, bankoutskottets utlåtande nr 4 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 2 och 3.

§ 9

Föredrogs den av herr *Elmwall* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående överförandet av kollektiv lokaltrafik från järnväg till landsväg.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Interpellation ang. underhållet av teleutrustningar m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **GÖRANSSON** (s), som yttrade:

Herr talman! Den 18 mars 1961 tillkallade chefen för försvarsdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande en utredning med uppgift att »utarbeta ett underlag för bedömning av de lämpligaste formerna ur ekonomiska och organisatoriska synpunkter för underhåll» av tygmateriel.

Utredningen, som antog benämningen försvarets underhållsutredning, ingav den 23 januari 1962 en promemoria till departementschefen, vari bl. a. betonades vikten av snabba organisatoriska åtgärder för att nå en tillfredsställande lösning av problemet med underhåll av krigsmaktens materiel inom tele- och robotområdet.

Med utgångspunkt från i nämnda promemoria framförda förslag tillkallade chefen för försvarsdepartementet med Kungl. Maj:ts bemyndigande fem experter för att fullfölja underhållsutredningens arbete på tele- och robotområdet. Statsrådet anför härom i skrivelse den 16 mars 1962 till försvarets civilförvalt-

Interpellation ang. underhållet av teleutrustningar m. m.

ning följande. »Med skrivelse den 23 januari 1962 har försvarets underhålls-utredning ingivit promemoria angående underhållstjänsten inom försvaret i fråga om viss teknisk materiel. I promemorian har utredningen bl. a. anfört, att civila tillverkare av teleutrustningar m. m. lämpligen bör medverka till underhåll av sådana utrustningar. Med hänsyn till att väsentliga delar av teleunderhållet lämpligen ej bör förläggas till en eller några få av de befintliga tillverkarna inom området har utredningen föreslagit, att särskilt för ändamålet bildat bolag utnyttjas. I anslutning härtill har utredningen föreslagit att en arbetsgrupp snarast tillsättes för att bland annat taga ställning till hur ett aktiebolag för närmast aktuella underhållsproblem inom tele- och robotområdet skall utformas. Utredningen har vidare förordat att en översyn kommer till stånd av bland annat nuvarande ekonomiska redovisningssystem m. m.»

Denna arbetsgrupp (FATU) framlade ett betänkande med förslag, som bl. a. beräknade att behovet av teleunderhåll på C-nivå kommer att fördubblas under den aktuella perioden. Beräkningarna visar vidare att de största ökningarna sker för datautrustningar och radar-materiel.

Personalorganisationernas styrelse har hela tiden följt utvecklingen på detta område för att på bästa sätt kunna hålla sina medlemmar informerade. Sålunda samlade FCPF:s och FCTF:s arbogaavdelningar redan den 15 maj 1961 sina medlemmar till ett gemensamt möte för att informera om bakgrunden till och tillkomsten av FATU. I samband med offentliggörandet av FATU:s betänkande samlades man på nytt för att direkt från utredningsgruppen få information i frågan. Så sent som sommaren 1964 bibringades vi den uppfattningen att underhåll och översyn av fjärrskrivmaskiner skulle bli placerade på CVA. Men genom skrivelse av den 13 november 1964 överflyttades denna

verksamhet till TELUB från den 1 januari 1965.

Med anledning av denna snabba omkastning samt oro för att ytterligare arbetsobjekt på samma sätt skall frångas CVA finner jag det angeläget att försvarsministern lämnar en redogörelse för denna fråga.

Den oro som CVA-personalen känner blir mera märkbar genom vetskapen att FATU:s beräkningar av underhållsvolymen i praktiken inte stämmer, vilket medfört att TELUB:s omfattning skurits ned högst betydligt.

Personalen vill givetvis sätta sin tillit till de försäkringar som uttalats att CVA-verkstanen icke skall minska och att sysselsättningen skall vara tryggad. Det må dock icke förvåna om personalen hyser viss oro då inget besked föreligger om hur det blir med bl. a. motoröversyner av RM 6C och underhåll av robot 68. Ovisshet råder också om i vilken utsträckning de militära beställarna kan väntas medverka till att TELUB utbyggs på bekostnad av CVA.

Detta är en synnerligen angelägen sak även för Arboga stad som till stor del byggt och bygger sin utveckling på CVA:s verksamhet och som räknat med den utbyggnadstakt på CVA som redovisats i proposition 114/1963.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få rikta följande interpellation:

Föreligger enligt statsrådet behov av en televerkstad (TELUB) enligt nu gällande beläggningsplaner?

Vilken dimensionering av C-nivåpersonal ligger till grund för statsverkspropositionen?

Vilka nya arbeten kommer att tillföras CVA — dels som ersättning, dels som utökning (enl. FATU)?

Kommer översyn av RM 6C och underhåll av rb 68 att även i fortsättningsen ske på CVA?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Interpellation ang. straffbarheten i Sverige för utomlands företagna handlingar

Ordet lämnades på begäran till

Herr ULLSTEN (fp), som yttrade:

Herr talman! Frågan huruvida svensk medborgare som tillfälligt vistas utomlands är skyldig att inte bara följa det främmande landets lagar utan i viss utsträckning också svensk lag har nyligen aktualiserats genom de uppmärksammade »abortresorna» till Polen. På en förfrågan från länsåklagaren i Jönköpings län har riksåklagaren uttalat att han för sin del anser att gällande svensk lag föreskriver att svensk medborgare även vid vistelse utomlands är skyldig att följa svensk rättsordning. För det aktuella fallet åberopar riksåklagaren att »foster varmed svensk kvinna är havande» är att betrakta som svenskt intresse och att både de kvinnor som erhållit abort och den eller de som förmedlat de polska kontakterna kan åtalas enligt svensk lag.

En viss oklarhet tycks emellertid ha rätt beträffande denna tolkning. Det är t. ex. anmärkningsvärt att något ingripande från åklagarmyndighetens sida inte skett tidigare, trots att det länge varit känt att svenska kvinnor rest till Polen för att få abort. Före riksåklagarens utlåtande har av företrädare för medicinalstyrelsen gjorts uttalanden som styrkt uppfattningen att abortingrepp på svensk kvinna i utlandet inte var straffbart.

Sedan riksåklagarens uppfattning blivit känd har en mycket livlig debatt uppstått, om åtal och straff i det aktuella fallet skulle stå i överensstämmelse med svenskt rättsmedvetande. Många ledande pressorgan har, oavsett inställning i abortfrågan och utan att ifrågasätta det juridiskt korrekta i riksåklagarens tolkning kommit till slutsatsen att en bestraffning såväl av de kvinnor, som beviljats aborterna, som av den eller dem, som varit dem behjälpliga, vore stötande.

Mot bakgrunden av vad som ovan anförts reser sig den för varje svensk medborgare väsentliga och mer generella frågan, hur långt den svenska jurisdiktionen sträcker sig och lämpligen bör sträcka sig. Det vore därför önskvärt med en redogörelse inför kammaren för hur man från regeringens sida ser på dessa frågor.

Med hänvisning till de i interpellationen anförda motiveringarna hemställer jag därför om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få ställa följande frågor:

1. Anser justitieministern det önskvärt och möjligt att den svenska lagstiftningen utformas så att den ger svenska medborgare klarare vägledning om vilka handlingar, företagna utomlands och i överensstämmelse med det främmande landets lag, som är åtalbara och straffbara i Sverige?

2. Anser justitieministern att brottsbalkens regler i detta hänseende är tillräckligt klara?

3. Om svaret härpå är jakande, anser justitieministern att dessa regler står i god överensstämmelse med svenskt rättsmedvetande?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 1, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1965/66 för kungl. hov- och slottsstaterna.

§ 13

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 23, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 12 och 13 §§ lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen, överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 14

Anmäldes följande till herr förste vice talmannen under sammanträdet avlämnade motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 19, angående vissa frågor rörande älgjakt m. m., nämligen

nr 751, av herr *Hamrin* i Kalmar,

nr 752, av herrar *Jonasson* och *Börjesson* i Glömminge,

nr 753, av herr *Larsson* i Norderön m. fl.,

nr 754, av herr *Lundberg*, samt

nr 755, av herr *Wikner* m. fl.

Dessa motioner bordlades.

§ 15

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts tre enkla frågor, nämligen av:

herr *Jonsson*, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående förenkling av deklarationsförfarandet för folkpensionärer,

herr *Holmberg*, till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående anläggningen av en mellanriksväg västerut från Kiruna, och

herr *Wiklund*, till statsrådet fru Lindström angående begärd översyn av familjerådgivningen inklusive verksamheten för hjälp till kvinnor i abortsituation.

§ 16

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.06.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 17 februari

Kl. 14.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Herr förste vice talmannen meddelade, att herr *Bengtsson* i Varberg, som vid kammarens sammanträde den 12 nästlidne januari beviljats ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 14 januari tills vidare, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 2

Herr förste vice talmannen meddelade vidare, att fru *Hörnlund* enligt till kammaren inkommet läkarintyg vore sjukskriven från och med den 15 innevarande februari tills vidare.

Fru *Hörnlund* beviljades ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare.

§ 3

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 23, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 12 och 13 §§ lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

§ 4

Föredrogs var efter annan och hänvisades till jordbruksutskottet de å bordet vilande motionerna nr 751—755.

§ 5

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträ-

Vissa ändringar i grundlagarna

de gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Göransson*, till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående underhållet av teleutrustningar m. m., och

herr *Ullsten*, till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående straffbarheten i Sverige för utomlands företagna handlingar.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 6

Vissa ändringar i grundlagarna

Föredrogs konstitutionsutskottets memorial nr 1, med uppgift på vissa vilande förslag till ändringar i grundlagarna.

Till grundlagsenlig behandling hade utskottet för riksdagen anmält sex vid 1964 års riksdag jämlikt 64 § riksdagsordningen som vilande antagna, i memorialet intagna förslag till ändringar i rikets grundlag, avseende

1) ändrad lydelse av §§ 39, 41 och 93 regeringsformen, §§ 53 och 67 riksdagsordningen samt § 2 successionsordningen, innebärande *att* den lägsta ålder, vid vilken Konung skulle äga tillträda riksstyrelsen, bestämdes till tjugofem år, *att* samma åldersgräns skulle gälla för prins som skulle fungera som regent, *att* benämningen förmyndare i regeringsformen ändrades till riksföreståndare, *att* möjlighet att välja fler än en riksföreståndare ej skulle föreligga samt *att* kamrarna skulle äga välja riksföreståndare, dock att i händelse av skiljaktighet valet skulle tillkomma en nämnd bestående av sextiofyra personer, av vilka vardera kammaren utsåge hälften;

2) ändrad lydelse av § 81 regeringsformen;

3) ändrad lydelse av §§ 96—102, 106 och 110 regeringsformen samt §§ 42 och 68 riksdagsordningen;

4) ändrad lydelse av § 110 regeringsformen;

5) ändrad lydelse av § 33 regeringsformen; samt

6) ändrad lydelse av 7 kap. 3, 4, 6 och 8 §§ tryckfrihetsförordningen.

Utskottets anmälan föredrogs; och anförde därvid:

Herr WAHLUND (cp):

Herr talman! Här föreligger ett memorial från konstitutionsutskottet, och det innebär att utskottet bara har fungerat som en expeditoinsinstans. Det har därför inte varit möjligt för oss, som haft en avvikande mening mot den majoritet som vi vet finns inom utskottet, att reservationsvis ge vår mening till känna. Vi får därför göra det här i kammaren. Jag vill då fästa kammarens uppmärksamhet på förslaget under 1) i föreliggande memorial, som gäller statschefens behörighetsålder.

Under diskussionen om denna fråga bar man ofta gjort internationella jämförelser, och jag vill i det sammanhanget erinra om att när det gäller med oss jämförliga monarkier så är statschefens behörighetsålder 21 år eller lägre. I Storbritannien, Belgien, Nederländerna och Danmark är den 18 år och i Norge 21 år.

Men när vi diskuterade denna fråga för ett år sedan, sades det — och jag blev den gången inte i tillfälle att bemöta detta — att det dock finns vissa republiker, där behörighetsåldern är högre än hos oss. Man frågade varför vi skall göra skillnad mellan en monarki och en republik. Ja, herr talman, jag skall gärna erkänna att det ligger en hel del i det resonemanget. Vad vi får göra är att gå till land för land och se efter vad statschefen har för befogenheter.

Då kan vi konstatera — vilket jag uppehöll mig vid utförligt i fjol — att om vi undantar det rent traditionellt ceremoniella, som är det viktigaste, så har statschefen till uppgift att fungera

Vissa ändringar i grundlagarna

1. vid riksdagens upplösning
2. vid regeringsbildning
3. som ordförande i utrikesnämnden
4. som ordförande i konseljen.

I sistnämnda fall har han teoretiskt om också inte praktiskt möjligheter att säga nej till ett konseljbeslut.

Detta är hans viktigaste uppgifter. Jag sade i fjol, att om vi ser på vår konstitution sådan den nu är, så finns det inte något nämnvärt utrymme för en personlig kungamakt. I år vill jag emellertid också se framåt. Vi har ju en författningsrevision igång och diskuterar nu författningsfrågorna. Där har det kärvat till sig på en del punkter, men inte i frågor som är väsentliga i detta sammanhang. Och om författningsreformen blir färdig snart, vilket jag hoppas, så kommer Konungensstatschefen med all säkerhet att få behålla de representativa och ceremoniella uppgifter han av gammal tradition har, och i övrigt får han fungera som en expeditoinsinstans vid sådana tillfällen och i sådana sammanhang där det av praktiska skäl är fördelaktigt att ha en person utanför partipolitiken som agerar. Men det är säkert att man i den kommande författningen inte lämnar utrymme för en personlig maktställning hos monarken. Redan av den anledningen kan jag inte förstå varför man nu vill höja behörighetsåldern.

Jag konstaterade i fjol, och jag upp-
repar det i dag, att tendensen i hela vårt samhälle nu går däråt att människor skall få sina samhällseliga rättigheter och skyldigheter tidigare än förr. Jag vill här endast peka på ett par saker som mycket snart blir aktuella.

Under denna riksdag har förslag väckts om sänkning av rösträttsåldern. Vidare erinrar jag om att justitieministern häromdagen initierade en utredning, som skall ta sikte på att sänka den myndighetsålder som nu gäller för alla medborgare. I statschefens fall vill man alltså gå den motsatta vägen.

Jag skall i dag inte ingå på någon ytterligare debatt — det är möjligt att jag får återkomma, om det blir en mera ingående diskussion i ämnet — utan jag nöjer mig med vad jag här anfört och ber att få yrka avslag på det vilande förslag till grundlag som i konstitutionsutskottets föreliggande memorial är betecknad som nr 1).

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Inte heller jag har för avsikt att gå in i detaljer beträffande denna fråga, som herr Wahlund och jag hade möjligheter att diskutera med varandra ganska ofta förra våren, bl. a. en vacker vårlördag här i kammaren när det rädde uppbrotsstämning.

Men låt mig på en punkt få instämma med herr Wahlund. Jag delar hans uppfattning att en statschef i en parlamentarisk demokrati inte skall ha några självständiga maktutövningmöjligheter. När det gäller behörighetsåldern kan jag emellertid inte förena mig med herr Wahlund. Det ligger nära till hands för oss att tänka på att behörighetsåldern för ledamotskap i denna kammaren inte sammanfaller med rösträttsåldern eller myndighetsåldern. Det har allmänt ansetts att denna behörighetsålder skall ligga något högre, och jag har svårt att se varför behörighetsåldern skulle vara lägre för statschefen.

Den huvudsakliga motiveringen för mitt ståndpunktstagande ligger emellertid på ett annat plan. Det gäller att sätta behörighetsåldern så att den som skall vara kung har fått möjligheter till en utbildning som svarar mot uppgiften. Det räcker här enligt min mening inte med att vederbörande går igenom gymnasiet — inte ens det nya gymnasium som herr Wahlund och jag varit med om att utforma i utskottet i höstas. Häröver får man räkna med militärtjänstgöring men också viss eftergymnasial, akademisk utbildning, åtminstone i vissa ämnen. Det finns inte

Vissa ändringar i grundlagarna

möjligheter att hinna med en sådan utbildning före fyllda 21 år. Även om den akademiska undervisningen börjar tidigare än vad som nu är fallet, får man nog räkna med att den kommer att sträcka sig upp till 25-årsåldern — det är ganska normalt. Den akademiska undervisningen behövs, och det är mitt huvudskäl för att jag intar en annan ståndpunkt än herr Wahlund.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp):

Herr talman! Inte heller jag ämnar här ingå på sakfrågan, men jag vill ändå deklarerat för egen del att jag inte har någon anledning att frångå den ståndpunkt som jag tillkännagav vid frågans tidigare behandling i utskottet och också här i kammaren. Jag kan alltså inte biträda det föreliggande förslaget till grundlagsändring i vad avser den första punkten, tronföljarens tillträdesålder.

Kanske skall jag ändå inom parentes tillägga, att de iakttagelser man kunnat göra, sedan det första beslutet fattades beträffande den nu aktuella tronföljarens representativa förpliktelser och hans sätt att uppfylla dem, är sådana, så tillfredsställande och betryggande, att jag inte tycker att det på något sätt ger stöd för ett yrkande om en ändring av behörighetsåldern.

Jag ber alltså att få yrka avslag på det föreliggande förslaget i denna del.

Herr ADAMSSON (s):

Herr talman! Jag avser inte att ta upp någon sakdebatt med de ärade talarna. Vi hade ju en sådan under fjolåret, och herr Johansson i Trollhättan har i väsentliga stycken anført de motiveringar som har varit utskottsmajoritetens. Jag vill bara helt stillsamt till herr Wahlund säga, att det ju i denna kammare också finns ledamöter som vill ha en betydligt högre ålder för statschefens tillträde än 25 år, som här angivits; vid fjolårets riksdag motio-

nerades om att behörighetsåldern skulle vara 30 år.

Herr talman! Att jag begärt ordet sammanhänger med ett rent formellt förhållande, nämligen att i kammaren måste framställas yrkande om antagande av de föreliggande grundlagsändringsförslagen. Jag ber alltså att få yrka att de i utskottets memorial under punkterna 1—6 upptagna grundlagsändringsförslagen måtte antagas.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag skall inte heller gå in på själva sakfrågan, även om jag måste uttala en viss förvåning över vad min kamrat på uppsalalänsbanken yttrade. Det tycktes mig som om han talade om förhållanden vilka hänför sig till tiden före första världskriget, och jag uttalar min förvåning över att man kan ha en sådan tro på en ärvd uppgift i svenskt samhällsliv.

Herr Hamrin i Jönköping var så imponerad av, som han sade, den blivande konungens representativa förmåga. Jag måste då säga, att mig veterligt har denne unge pojke representerat bara vid en bandymatch i Uppsala, och att man av det framträdandet kan dra sådana slutsatser som dem herr Hamrin gav uttryck åt förvånar mig.

Men, ärade kammarledamöter, vi har talat om en ny författning, vi har diskuterat frågan om ett folkstyre och man har sagt att de som skall representera folket skall väljas direkt. Varför skall vi då gå kring denna fråga som katten kring het gröt? När författningsfrågan tas upp i sitt verkliga sammanhang är det väl ändå givet att den ärvda kungakronan måste komma under debatt. För mig framstår det då som otänkbart — det är lika gott att jag säger det — att vi i ett folkstyre skulle få en ung kung på den svenska tronen.

Herr talman! Jag har velat avge denna deklaration därför att en författningsrevision aldrig kan ske utan att

Vissa ändringar i grundlagarna

frågan om republik eller monarki kommer i förgrunden för debatten.

Herr WAHLUND (cp):

Herr talman! Herr Lundberg uttryckte sin förvåning över »bänkkamraten på uppsalalänsbänken». Ja, herr Lundberg, jag för min del har ibland förvånat mig över *min* bänkkamrat, herr Lundberg, även om jag inte givit uttryck för det från denna talarstol.

Herr Lundberg sade att jag levde i det förflutna på något sätt, och herr Lundberg menade att det var orimligt att man i en demokrati av vår typ skall ha ärvda uppgifter. Jag håller med herr Lundberg mycket långt på den senare punkten.

Jag menar att det är orimligt och inte hör ihop med demokrati att en person skall få ett inflytande som ärvt från far till son. Jag vill behålla konungainstitutionen men jag vill inte ha kvar en personlig konungamaktt.

Medan jag ändå, herr talman, har ordet vill jag framhålla, att herr Johansson i Trollhättan något övervärderade den akademiska utbildningen. Han övervärderade den när det gällde riksdagsmännen och även när det gällde statschefen. Det har gått bra, herr talman, med en låg behörighetsålder för statschefen i Storbritannien, Nederländerna, Belgien, Danmark och Norge. Varför skall det då inte gå bra i vårt land?

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Min förvåning över att herr Wahlund tog till orda berodde på den speciella fråga som förelåg till behandling. Att man inte blir förvånad varje gång herr Wahlund och jag inte går på samma linje är ganska naturligt. Det skulle vara onormalt för mig som socialdemokrat om jag inte hade åsikter som avvek från herr Wahlunds.

Herr Wahlund sade att han vill ha en monark utan inflytande, såsom en galjonsfigur på ett skepp. Om herr Wahlund menar allvar med detta, vill jag

fråga huruvida denna åsikt kom till uttryck i författningsutredningen. Innebar vidare författningsutredningens förslag verkligen att man ville beskära konungamakten i sådan utsträckning, att den blev lika med noll?

Herr WAHLUND (cp):

Herr talman! Bara några få ord. Herr Lundberg drog in författningsutredningen i detta sammanhang. Han behagade observera att jag på en viktig punkt i detta sammanhang, nämligen i fråga om riksdagsupplösningsinstitutet, anförde reservation inom utredningen.

Härmed var överläggningen slutad.

Förslag till ändrad lydelse av §§ 39, 41 och 93 regeringsformen, §§ 53 och 67 riksdagsordningen samt § 2 successionsordningen

Herr förste vice talmanen gav propositioner dels på antagande av förslaget, dels och på förkastande av detsamma; och fann herr förste vice talmanen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Wahlund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren antager det genom konstitutionsutskottets memorial nr 1 anmälda förslaget till ändrad lydelse av §§ 39, 41 och 93 regeringsformen, §§ 53 och 67 riksdagsordningen samt § 2 successionsordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren förkastat berörda förslag.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av

Skattefrihet för ersättning till offer för nationalsocialistisk förföljelse

kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen och att kammaren alltså antagit förevarande förslag.

Övriga förslag till ändringar i rikets grundlagar

Herr förste vice talmannen gav särskilda propositioner beträffande vart och ett av de under punkterna 2)—6) i utskottets memorial intagna förslagen, nämligen dels på antagande av förslagen, dels ock på förkastande av desamma; och antog kammaren förevarande förslag till ändringar i grundlagarna.

§ 7

Föredrogs vart för sig

konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av motion angående antalet riksdagens ombudsmän och deras ämbetsstitlar;

statsutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fråga om befrielse från ersättnings skyldighet till kronan,

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta till vissa personer, och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättnings skyldighet till kronan m. m.; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften för år 1965 skall utgå.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 8

Skattefrihet för ersättning till offer för nationalsocialistisk förföljelse

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition med förslag till förordning om skattefrihet för ersättning till offer för nationalsocialistisk förföljelse.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än bifall till bevillningsutskottets betänkande.

Det är tacknämligt med denna skattefrihet för nazisternas offer i vårt land. Men jag fick ett brev i går som gav den upplysningen att ett par av dessa offer som vi har här i Sverige hade ringt till utrikesdepartementet för att få vetskap om när utdelning av dessa medel skulle kunna ske. Man hade där av en byråchef fått uppgiften att någon utdelning inte kommer att ske förrän sommaren kommer, d. v. s. att det skulle dröja ungefärligen ett år efter det att vi fick från Tyskland dessa 1,3 miljoner kronor som vi skulle använda för ersättningar till svenska medborgare som utsatts för nazistisk förföljelse.

Jag skulle därför vilja vädja till utrikesdepartementet att ta under omprövning huruvida snabbare utdelning kan företagas. De två personer som det i detta fall gäller är i den ekonomiska situation, på grund av sjukdom och familjeförhållanden, att de har behov av medlen. Därför hoppas jag att beslutet om skattebefrielse skall följas av mycket snabb beredning och att man inte skall vidta byråkratiska åtgärder som fördröjer utbetalandet.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9

Föredrogs vart för sig

bankoutskottets utlåtande nr 4, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning; samt

**Interpellation ang. undantag från den allmänna varuskatten för begagnade traktorer
— Interpellation ang. hamnförhållandena på Gotland**

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, såvitt propositionen avser jordbruksärenden, och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronan tillhörig mark m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 10

Interpellation ang. undantag från den allmänna varuskatten för begagnade traktorer

Ordet lämnades på begäran till

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp), som yttrade:

Herr talman! Vid flera tillfällen under senare år har frågan om undantag för begagnade traktorer och lantbruksmaskiner från skattskyldighet enligt förordningen om allmän varuskatt varit föremål för handläggning i riksdagen. När frågan senast var aktuell 1963 beslöt riksdagen att hemställa hos Kungl. Maj:t att en utredning måtte företagas beträffande möjligheterna att undantaga begagnade traktorer från varuskatt. Något resultat av denna utredning har veterligen inte redovisats.

Bakgrunden till motionerna i denna fråga har varit dels inkomstutvecklingen inom jordbruket och jordbrukets kapitalbehov, dels det förhållandet att den allmänna varuskattens princip borde anses vara, att skatt skulle utgå endast en gång på samma vara på dennas väg från tillverkare till konsument.

Såvitt kan förstås skulle många av de problem som nu föreligger på grund av den flerfaldiga beskattningen av nya och begagnade traktorer komma att lösas genom införandet av den föreslagna mervärdeskatten. Då detta förslag emellertid skjutits på framtiden finns

enligt min mening anledning att ånyo aktualisera den av riksdagen begärda utredningen av frågan om de begagnade traktorernas undantagande från varuskatt.

Visserligen kan sägas att den av regeringen i proposition nr 14 år 1965 föreslagna reduceringsregeln för investeringsobjekt medför att någon ändring beträffande den hittillsvarande beskattningen av traktorer inte kommer att äga rum, men den av riksdagen begärda utredningen syftade ett steg längre, nämligen till att inom nuvarande skattesystem göra undantag för begagnade traktorer.

Mot bakgrund av det ovan anförda hemställer jag härmed om kammarens tillstånd att få framställa följande interpellation till statsrådet och chefen för finansdepartementet:

Vilka åtgärder har herr statsrådet vidtagit i anledning av riksdagens hemställan om utredning av frågan om undantagande från allmän varuskatt av begagnade traktorer?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Interpellation ang. hamnförhållandena på Gotland

Ordet lämnades på begäran till

Herr FRANZÉN i Träkumla (cp), som yttrade:

Herr talman! Betydande summor har under senare år investerats i Visby hamn. Trots detta är hamnförhållandena inte tillfredsställande. Under den allra senaste tiden har det vid flera tillfällen hänt att båtarna måst vända utanför Visby på grund av att hamnen inte kunnat angöras vid rådande väderleksförhållanden. Båtarna har kunnat lämna fastlandshamnen och klara överfarten över öppna sjön, men hamnförhållandena i Visby har inte varit sådana att hamnen har kunnat angöras.

Interpellation ang. hamnförhållandena på Gotland

Detta förhållande är otillfredsställande och det förorsakar extra kostnader för trafikapparaten och obehag för passagerarna.

Bäst klargörs förmodligen förhållandena i Visby hamn av det faktum att fartygen vid något tillfälle blivit skadade vid kajen genom sjöhävningen inne i hamnbassängen.

Svårigheterna att för närvarande angöra Visby hamn i hårt väder aktualiserar frågan om alternativhamnar. Sådana kan åstadkommas såväl i Klintehamn som i Kappelshamn. Båda dessa hamnar har tidigare använts som alternativa stödhamnar då inte Visby kunat användas. Med de nya större fartyg som nu används kan emellertid inte dessa hamnar användas. Båda dessa sistnämnda hamnar har emellertid sådant läge att de kan angöras därest väderleksförhållandena är sådana att de tillåter överfart över havet.

Klintehamn har sedan flera år tillbaka dessutom varit angoringsplats för reguljär trafik och samma förhållande inträder under våren beträffande Kappelshamn. Båda dessa hamnar har följaktligen stor betydelse för trafiken mellan Gotland och fastlandet även ur andra synpunkter än som alternativhamnar till Visby.

Från kommunalt håll har uppvaktningar gjorts för att få till stånd utbyggnad av alternativhamnarna. Vid dessa uppvaktningar har emellertid hänvisning gjorts till den av kommunikationsministern 1964 tillsatta utredningen rörande trafiken mellan Gotland och fastlandet. Denna utredning kom till stånd med anledning av motioner till höstriksdagen 1963. Utredningen

har emellertid inte fått några direktiv för sitt arbete och under fjolåret höll den endast ett sammanträde och dess arbete beräknas fortsätta under hela detta år.

Men vad som här anförts som motivering anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande frågor:

Har den av statsrådet 1964 tillsatta utredningen angående trafiken mellan Gotland och fastlandet i uppdrag att se över hamnförhållandena på Gotland?

Om så inte skulle vara fallet, är då statsrådet beredd att i annat sammanhang skyndsamt pröva frågan om byggandet av alternativhamnar för gotlandstrafiken?

Denna anhållan bordlades.

§ 12**Meddelande om enkla frågor**

Meddelades, att herr talmannen tillställts två enkla frågor, nämligen av:

herr *Andersson* i Örebro, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående personalförstärkning å länsstyrelsernas varuskattekontor, och

herr *From*, till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående tidpunkten för delgivning av in-kallelse till första värnpliktstjänstgöring.

§ 13

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.40.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 19 februari

Kl. 14.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talmannen.

§ 1

Justerades protokollet för den 12 innevarande februari.

§ 2

Herr andre vice talmannen meddelade, att herr Nilsson i Svalöv, som vid kammarens sammanträde den 27 nästlidne januari beviljats ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 28 januari tills vidare, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Eriksson* i Bäckmora, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående undantag från den allmänna varuskatten för begagnade traktorer, och

herr *Franzén* i Träkumla, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående hamnförhållandena på Gotland.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 4

Interpellation ang. åtgärder för att åstadkomma ett effektivt träskydd

Ordet lämnades på begäran till

Fru LÖFQVIST (s), som yttrade:
Herr talman! Den 1/4 1959 riktade

jag i en interpellation till statsrådet och chefen för socialdepartementet vissa frågor angående husbockens skadeverkningar.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet Skoglund, svarade på denna min interpellation bl. a. att efter vad han inhämtat hade byggnadsstyrelsen för avsikt att söka få till stånd informationskurser gällande bekämpandet av husbocken samt att »spörsmålet om hur forskningen på hithörande entomologiska område i fortsättningen skall bedrivas torde komma att beröras av 1956 års skogshögskole- och skogsforskningskommitté».

Det har nu gått sex år sedan statsrådet Skoglund lämnade dessa upplysningar.

Under denna tid har byggnadsstyrelsen mig veterligt icke lyckats få till stånd en enda sådan informationskurs och ej heller har 1956 års skogshögskole- och skogsforskningskommitté ansett sig behörig upptaga spörsmålet under sitt utredningsarbete.

Även om enbart husbockens härjningar är ett i och för sig mycket stort problem, bör dock i dag detta problem ses som en integrerande del av det större problemet om virkesförstöring såväl genom insekter som genom rötsvampar.

För att i någon mån belysa problemets storleksgrad kan jag nämna att under de sex år jag nyss nämnde har svampar och träskadeinsekter vållat skador på konstruktionsvirke med en sammanlagd reparationskostnad beräknad till cirka en miljard åttahundra miljoner kronor.

Kungl. järnvägsstyrelsen, kungl. telestyrelsen och kungl. vattenfallsstyrelsen bildade redan 1941 den s. k. träskyddskommittén, till vilken även Svenska vat-

Interpellation ang. åtgärder för att åstadkomma ett effektivt träskydd

tenkraftföreningen och Sveriges lantbruksförbund anslöt sig 1959. Träskyddskommittén har beräknat att insekter och rötsvampar i Sverige förstör monterat virke för cirka 300 miljoner kronor per år. Till denna i och för sig stora summa måste läggas mycket stora förlustbelopp förorsakade av olycksfall och andra följder av att virket varit förstört.

Träskyddskommittén har vidare klart visat att det finns effektiva och relativt billiga vägar att högst avsevärt minska eller helt förhindra denna skadegörelse genom att behandla virket redan innan det monteras. Så har t. ex. televerket genom s. k. tryckimpregnering femdubblat livslängden på sina stolpar.

Träskyddskommittén arbetar emellertid endast för sina ovan nämnda uppdragsgivare. Övriga ovanmentgrupper, d. v. s. den stora allmänheten, vet föga eller intet om dess existens.

Med hänsyn till den oerhörda national- och privatekonomiska betydelsen av att allmänheten snabbt skall kunna informeras om hur virke rätt skyddas mot såväl insekter som rötsvampar, hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande frågor:

Vilka åtgärder har vidtagits eller kan tänkas vidtagas för att informera allmänheten om de möjligheter som i dag finns för åstadkommandet av ett effektivt träskydd?

Vilka möjligheter finns det att få till stånd en samlad forskning och upplysning på detta område?

Vilka möjligheter finns att genom lagstiftning åstadkomma att byggnadsvirke genom preparering redan på sågningplatsen — alternativt vid brädgårdarna — får ett effektivt skydd mot röta och insekter?

Är statsrådet beredd att medverka till att sådana bestämmelser beträffande byggnads- och in-teckningslån skapas att effektiva åtgärder, exempelvis tryck-

impregnering av byggnadsvirket, innan byggnadsarbetet påbörjas ingår som ett villkor för erhållande av nämnda lån, i analogi med nuvarande krav på brandförsäkring?

Denna anhållan bordlades.

§ 5

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1965/66 inom finansdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner,

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1965/66 inom civildepartementets verksamhetsområde,

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1965/66 till oförutsedda utgifter,

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor,

nr 15, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten,

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde,

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde,

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde,

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde,

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde,

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning,

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning, och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angäen-

de fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag, och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461).

§ 6

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften för år 1965 skall utgå; och

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skattefrihet för ersättning till offer för nationalsocialistisk förföljelse.

§ 7

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.04.

In fidem

Sune K. Johansson